

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

7

**BEOORDEELENDE
BESCHOUWING**

VAN HET

GEDRAG

EN DE

VERDEDIGING

VAN DEN GENERAAL MAJOR

W. GRAVE VAN BYLANDT,

LAATSTELIJK PROVINCIAAL COMMANDANT

VAN

ZUID BRABAND,

GEDURENDE DE EERSTE DAGEN VAN HET
OPROER BINNEN *BRUSSEL*.

NAAR AANLEIDING

RENER DOOR DEN GRAAF IN HET LICHT GEGEVEN

BROCHURE.

TWEEDE DRUK,

MET EENIGE BIJVOEGSELS.

TE ROTTERDAM, BIJ
T. J. WIJNHOFEN HENDRIKSEN.
1831,

B E R I G T.

van eenige officieren van het Brusselsch garnizoen, geplaatst in het Haagsche Dagblad van 21 Februarij en de Staats-Courant van 1 Maart, genoegzame aanleiding gegeven om ook de juistheid dier opgaven te wantrouwen. Hieromtrent een beslissend oordeel te vellen, betaamt den schrijver niet, doch de lezer oordeele uit de stukken zelfen, welke hij in de bijlagen vinden zal.

Men heeft bij dezen tweeden druk gemeend geene veranderingen in den tekst te moeten maken; dezelve is dus, met uitzondering van enkele verbeterde spelfouten, gelijk aan de eerste uitgave; terwijl het weinige dat men, behalve de genoemde verklaringen, begrepen heeft hier bij te moeten voegen, gevonden wordt in de bijlagen, die in den tekst met een curcujfletter alphabetisch aangewezen worden.

Zeer veel is er in den tijd gesproken en geschreven over het gedrag der onderscheidene autoriteiten binnen Brussel, op den 25 Augustus, 1830, toen de noodlottige opstand van België aldaar zijnen oorsprong nam. De generaal majoor W. Grave van Bijlandt, destijds provinciaal commandant van Zuid-Brabant, en in Brussel woonachtig, is in eene zoo hooge mate in die aanmerkingen betrokken geweest, dat hij gemeend heeft zich wegens zijn gehouden gedrag openlijk te moeten verdedigen. Deze verdediging, onder den titel: **VERHAAL VAN HET GEBEURDE TE BRUSSEL, op den 25 Augustus 1830, en volgende dagen, voornamelijk met betrekking tot mijn destijds gehouden gedrag, en dat der koninklijke troepen onder mijne bevelen, met authentieke stukken,** uitgegeven te 's Gravenhage, bij G. Vervloet en H. P. de Swart, hebben wij thans voor ons, en zullen wij onpartijdig beoordeelen. De edele graaf geeft ons hiertoe het regt: ware hij, regstreeks of van ter zijde aangevallen

wordende, en oordeelende dat hij in zijne eer gekrenkt en hierdoor tot eene verdediging genoodzaakt was, den koninklijken weg ingeslagen, en had hij zich tot Z. M. gewend, met verzoek om voor een' kriegsraad of op zoodanige andere wijze, als Z. M. mogt goedvinden, te regt te staan, dan zoude ons de mond gesloten zijn; en aan elk, die zich te voren eenigerlei aanmerkingen veroorloofde, ware het *Silentium* voor eeuwig opgelegd. Wij begrijpen in der daad niet waarom de graaf deze partij niet gekozen heeft: achtte hij zijne gronden van verdediging wezenlijk zoo plausibel, en meende hij waarlijk dat er niets tegen in te brengen was, dan behoorde hij ook geen openbaar regterlijk onderzoek vermeden te hebben; daartoe *kunnen* bij een' opregt eerlijk man geene redenen bestaan, bij een' krijgsman *mogen* zij het niet. Wij koesteren alle achting voor het middel der vrije drukpers, maar een soldaat heeft zich tegen iets anders dan tegen de publieke opinie te verdedigen: deze kan gewijzigd en teregt gebragt, — nimmer gedwongen worden; de geheele zuivering zijner eer eischt een vonnis; de *res judicata* alleen kan hem redden. Dat echter de graaf het middel der drukpers als het *waardigste* (1) verkozen heeft, is welligt geschied om aan zijne beoordeelaars het middel van repliek niet te benemen; dit zoude edelmoedig zijn, en vordert ten minste van hunne zijde bescheidenheid; wij hopen dezelve nimmer uit het oog te verliezen.

(1) Zie de *Voorrede* van het stukje.

De adellijke schrijver laat zijn relaas van den aanvang des oproers voorafgaan door de opgave der redenen, waarom Zijn H. Ed. Geb. tot hiertoe het zwijgen bewaard heeft; deze redenen zijn gewis prijswaardig, voor zoo verre zij ontleend zijn uit de vrees dat eene te spoedige bekendmaking der zaken nadeelig mogt werken op den geest zijner landgenooten, die de wapenen ter handhaving der onafhankelijkheid van den Staat opvatten; wij houden ze echter voor ontijdig: de ware liefhebber van zijn vaderland vraagt niet naar de grootheid van het gevaar dat *hij* kan loopen, wanneer hij ter hulpe snelt, doch alleen naar 't gevaar, waarin het vaderland zelf zich bevindt; en hoe dringender de nood is, hoe meer zijn ijver ontgloeid wordt; eene andere reden van des graven stilzwijgen bestaat in de verwachting dat hij » door eenige openbare verklaring of handeling van de hooge magt, of door eenig ander openbaar blijk van goedkeuring van zijn gehouden gedrag te Brussel zoude worden geregtvaardigd; en van allen blaam te dezer zake gezuiverd.” Deze verwachting, dunkt ons, was geheel ongegrond, want het gedrag van den graaf was in allen gevalle niet zóó uitstekend dapper of heilzaam voor het vaderland geweest, dat het der hooge magt zoude betaamd hebben ten opzichte van hem eene uitzondering te maken, en hem (gelijk aan de nagedachtenis van den yereeuwigen Van Speijk) als 't ware een gedenkzuil op te rigten. De aansporing welke de schrijver om thans de pen op te vatten vindt in eene missive

van Z. E. den directeur generaal van oorlog aan hem, namens Z. M., geschreven (2), is onzes inziens verkeerd begrepen: wij meenen in dien brief een^a duidelijken wenk voor den graaf te vinden om zich aan een geregteijk onderzoek te onderwerpen; immers dit was het eenige zekere middel, waardoor hij zich zuiveren konde (α); en hiertoe gaven de uitdrukkingen van de heeren van Nes en Beelaerts van Blokland, in de 2de kamer der S. G. gedaan (3), hem nog meer aanleiding.

De graaf fundeert zijne verdediging op het beginsel dat hij zich binnen den kring zijner verplichtingen bepaald heeft, en dat hij als provinciaal commandant niet belast was met de handhaving der openbare rust in de hoofdstad, maar dat de zelve was opgedragen aan den gouverneur der residentie, wiens instructie hier bij wordt gevoegd, terwijl de werkzaamheden der commandanten zich, » buiten het expedieeren van dienstbrieven, voornamelijk bepalen tot de aangelegenheden der nationale militie, waaromtrent zij corresponderen en in verstandhouding treden met den civielen gouverneur der provincie, en het departement van oorlog. » Bleeft het in der daad hier bij, dan zoude de functie van provinciaal commandant, ja, een onbeduidend postje en goed voor een^a tachtigjarigen grijsaard geschikt zijn; maar men zoude den graaf *jure* niets te laste kunnen leggen; verre is het er in

(2) Zie de bijlage No. 4 in de verdediging.

(3) Zie de bijlage No. 2.

ons oog echter van af, dat het waarlijk zoo zijn zoude; en de verplichtingen der provinciale commandanten strekken zich wel degelijk verder uit: » zij (de prov. comm.)'', zoo leert de graaf zelf ons verder, » treden met de gouverneurs civil in overleg nopens alle maatregelen, door de omstandigheden tot handhaving der publieke rust en veiligheid geboden wordende (4);'' en wijders » de provinciale commandanten zullen bij alle gelegenheden en onder alle omstandigheden, naar hun beste weten, ten meesten nutte van den dienst handelen, en op hunne verantwoordelijkheid alle zoodanige maatregelen nemen en doen nemen, als tot dat einde kunnen strekken, en de algemeene veiligheid bevorderlijk zijn (5).''

» Men toetse aan deze voorschriften'', zegt de graaf, » het gedrag dat ik in Brussel heb gehouden.'' Wel nu, wij hebben zulks gedaan, maar het is ons geenszins gebleken, gelijk de schrijver vertrouwt, » dat hij die voorschriften en dien grondregel van alle bestuur (dat elk zich moet bepalen tot den kring zijner werkzaamheden en verplichtingen (6)), stiptelijk heeft opgevolgd; de lezer oordeele :

(4) Instructie voor de heeren generaals provinciale commandanten, van 24 Januarij 1827, no. 53. Art. 6.

(5) Dezelfde instructie, Art. 20.

(6) In dien zin een echte schoenmakers grondregel! De edele graaf heeft dan gedacht: *ne Sutor ultra crepidam!*

Uit het relaas, dat nu van het begin des oproers volgt, en dat vrij wel overeenkomt met hetgeen de nieuwspapieren er ons in der tijd van hebben medegedeeld, blijkt ten duidelijkste dat de graaf hetzelfde voorzien heeft. »Allen,» zegt hij, »die slechts eenigzins met den openbaren geest in de zuidelijke provincien bekend waren, voorzagen ligt dat na de omwenteling in Frankrijk in de laatste dagen van juli, de Belgen ook niet rustig zouden blijven, enz.»; en toen de graaf op den 8 Augustus de eer had te Brussel zijne opwachting bij den koning te maken, verklaarde hij aan Hoogstdenzelve: »dat de openbare geest te Brussel hem voorkwam destijds minder goed te zijn dan te voren, en dat de regering in allen gevalle op hare hoede behoorde te zijn, ofschoon hij (de graaf van Bijlandt,) echter geen oogenblikkelijk gevaar zag.» Op het einde van dit onderhoud zeide de koning hem op een toon van vertrouwelijkheid en toegenegenheid »dat, in gevalle de openbare rust mogt worden gestoord, hij op 's grayen ijver en trouw rekende.» En hoe heeft de graaf hieraan beantwoord; hoe heeft hij zich aan zijne hiervóór genoemde instructien gehouden?

De gouverneur der residentie, »aan wien het opperbevel in dezelve was opgedragen, en die persoonlijk verantwoordelijk was voor de rust en veiligheid (7), de heer *Constant de Villars*, was een

(7) Koninkl. besluit van 22 Maart 1813, inhoudende instructie voor de gouverneurs der beide residentien.

stokoud grijsaard, en," zoo als de graaf zelf erkent, » uithoofde zijner tachtig jaren en den zwakken staat zijner gezondheid niet geschikt om de veêrkracht te ontwikkelen, welke in dergelijke omstandigheden wordt vereischt;" de graaf verwachtte zelf » dat alsdan (ingeval van oproer,) het opperbevel aan hem zoude worden toevertrouwd," maar wij lezen met geen enkel woord dat de graaf, het zij vóór het zij na zijn gesprek met den koning, zich vooraf met dien ambtenaar verstaan en over de te nemen maatregelen beraadslaagd hebbe, 't welk echter zijn plicht gebiedend van hem vorderde; vooral nadat Z. M. hem zulk een blijk van vertrouwen geschenken had; neen, de graaf begeeft zich naar den prins Frederik, deelt hem het gesprek met zijnen koninklijken vader mede, en verzoekt zijne hoogheid hem hoogstderzelver bevelen te willen geven; » de prins antwoordt door de schouders op te halen (8), zonder deszelfs gedachten te uiten, of eenige bevelen of wenken te geven (b). De graaf toont zich gevoelig over dit blijk van gering vertrouwen, maar verzekert nogtans den prins dat hij desniettegenstaande alles zal doen, wat zijne plicht van hem mogt vorderen."

Nu kon men ten minsten verwachten dat de graaf alle mogelijke voorzorgen nemen, en oogenblikkelijk, gezamenlijk met de andere autoriteiten,

(8) Wij wagen het niet dit schouder ophalen uit te leggen, maar zonder reden heeft het gewis geen plaats gehad.

naar de bestaande hulpmiddelen, den geest van het garnizoen, der schutterijen en der politie, den voorraad van ammunitie, enz. enz. onderzoeken, en in een woord niets verzuimen zoude, wat geschikt was om een eventueel oproer met alle kracht tegen te gaan? Niets van dit alles gebeurt! De graaf » wacht de toekomst met gerustheid af; » houdt zich letterlijk aan een lang te voren van den prins ontvangen bevel, dat zich bepaalt om » zoo de omstandigheden het vereischen, alsdan versterking van troepen uit de naastbijgelegene garnizoensplaatsen te kunnen laten komen, » en — laat veertien dagen later het oproer zijn' gang gaan! Negen en twintig bladzijden hebben wij doorgelezen; den aanvang en de vorderingen van het oproer hebben wij gezien; de drukkerij en het huis van Librij Bagnano, benevens de huizen der Heeren de Knijf en Schuermans zijn vernield geworden; de winkels van zwaardvegers en buskruidverkoopers zijn ledig geplunderd; de toegang tot het magazijn van wapening en het kruidmagazijn is voor de troepen gesloten; de generaal Wauthier is persoonlijk mishandeld en beleedigd, den generaal Aberson dreigt het zelfde lot, en van den generaal majoor, W. graaf van Bijlandt hoort men niets! « Dit alles was gebeurd, » schrijft hij, « eer ik nog het opperbevel der militaire magt te Brussel had bekomen. Welke aanmerkingen, ten goede of ten kwade, men omtrent het gedrag der generaals en officieren, hier boven vermeld, ook zoude kunnen of willen maken, zij

kunnen mij niet treffen, daar de garnizoensdienst mij niet aanging maar den generaal Constant de Villars, (NB. den 80-jarigen grijsaard,) gouverneur der residentie (c), en den generaal-majoor Wauthier, als plaatselijken commandant. Gelijk ik hier boven heb aangemerkt, mijne werkzaamheden en verplichtingen waren zeer gering, enz. enz." Grootte God! Is het mogelijk zoo ijskoud te blijven, als de rust en het welzijn des vaderlands op het spel staan? Kan een man, die zich beroemt kort te voren het vertrouwen des konings genoten te hebben, en die zich gevoelig heeft durven toonen, omdat de prins hem met schijnbare onverschilligheid of wantrouwen behandelde, en deswegens zijne eigene krijgsmans eer te verdedigen had, zich als zulk een' letterknecht betoonen? Wij begrijpen het niet, maar wij juichen in ons hart dat dit gevoelen van zoogenaamde pligtabetrachting niet algemeen is; de luitenant Van Speijk, die om Nederlands vlag te redden zijn leven opofferde en zich met zijn' bodem in de lucht liet springen, had daartoe gewis ook geene geschrevene orders, maar hij droeg een hollandsch hart in den boezem.

Doch neen, wij vergissen ons: de graaf van Bijlandt had intusschen niet stil gezeten. Hij zond zijn' eigen adjudant, den kapitein Prins naar den schouwburg, ten einde *te zien* wat er zoude gebeuren, want men was niet zonder vrees voor eenige onrustige beweging. Toen de kapitein rapport gemaakt had (meer kon hij waarlijk niet!) van het

voorgevallene zoo in als buiten den schonwburg, zond de generaal-majoor van Bijlandt hem dadelijk naar de kazerne *le petit Chateau*, digt bij zijne eigene woning, met order aan den bevelvoeren den officier om de troepen, aldaar gehuisvest, dadelijk in de wapenen te doen komen, en gereed te houden om uit te trekken. Hier bleef het echter bij, want de commandant der kazerne, de majoor Herr, ontving geene nadere bevelen, aangezien de graaf nog niet met het opperbevel belast was, en zich ook nog tot niemand wegens het nemen van maatregelen vervoegd had. Dit was de wijze, waarop de generaal-majoor zich kweet van zijn woord, aan den prins gegeven! Wij vragen het hem zelve, had hij niet veel, zeer veel zelfs, kunnen toebrengen om het geheele oproer te voorkomen of in deszelfs eerste beginselen te dempen? Hij wist dat het garnizoen niet sterk genoeg was, waarom hetzelfde niet vroeger vermeerderd? Hij wist dat er geen ammunitie en geschut of personen om hetzelfde te bedienen voorhanden waren; waarom zich niet in tijds met den gouverneur der hoofdstad verstaan, ten einde hierin te voorzien? Hij wist, of konde ten minste zeer goed berekenen, dat de muiters zich terstond van kruid en wapenen zouden trachten meester te maken; waarom den heer de Knijf dan niet verzocht vroeger te zorgen dat de kruidverkoopers en zwaardvegers winkels geleegd werden? De graaf antwoordt: dat alles lag buiten den kring mijner verpligtingen; hij bedriegt

zich grootelijks : zijne instructie mogt het hem niet voorschrijven , maar de zedelijke verpligting rustte op hem , om zich het vertrouwen , door den koning in hem gesteld , waardig te maken , en zijne verzekering , aan den prins gedaan , getrouw na te leven ; en zulks doet men niet , wanneer men in het oogenblik van gevaar met de handen over elkander blijft zitten . Als iemand het huis van zijnen weldoener in brand zag staan , en hij *kon* het redden , doch liet zulks omdat hij niet tot brandmeester aangesteld was , zoude zoodanig iemand onze achting verdienen ? Niet alzoo , lezers , er bestaat voor elk , die zijn koning en vaderland bemint , eene hoogere , eene ongelijk edeler verpligting , dan de doode letter der wet , die alleen voor gewone gelegenheden kan geschikt zijn ; die verpligting staat in ieder weldenkend hart met onuitwischbare trekken geprent , en er is een hooger , een onfeilbaarder regterstoel dan de vierschaar of de kriegsraad , voor welke iedereen , wegens het al of niet naleven derzelve zal geoordeeld worden ; die verpligting kende van Speijk , toen hij voor Antwerpen de lont in het kruid stak ; wij herhalen het , dat was hem in zijne instructie niet voorgeschreven , maar van Speijk was geen letterknecht , en thans ontvangt hij zijne belooning bij God , terwijl zijne nagedachtenis leeft in het hart van elken dankbaren Nederlander .

Maar zelfs voor den wereldlijken regter gelooven wij niet dat de graaf in het tot hiertoe behandelde

van plichtverzuim zoude vrij te pleiten zijn, en deze twijfel (zijne excellentie vergeve het ons) zal bij ons blijven bestaan, zoo lang wij niet door een regterlijk gewijsde genoodzaakt worden het tegendeel te erkennen. Wij slaan thans het boekje weder op, en gaan het verhaal van den graaf verder na.

In den vroegen morgen van den 26 werd de graaf van Bijlandt door den gouverneur van Zuid-Brabant, den heer van der Fosse, geïnviteerd om het gansche garnizoen in de wapens te doen komen, en zich terstond in persoon bij hem, gouverneur, te vervoegeu, »ten einde meer bij de hand te zijn tot het geven van bevelen (9).» De graaf zegt dat dit briefje »blijkbare kenmerken draagt van de verbijs-tering, waarin de heer gouverneur zich bevond;» wij hebben er zulks niet in kunnen vinden, schoon het misschien niet in die afgepaste uitdrukkingen gesteld is, waarvan men zich welligt bediend zoude hebben, als het billet *à tête reposée* geschreven was. De graaf schijnt ons over 't geheel, zoo wel in woorden als in daden, sterk aan de vormen gehecht, hij mag daardoor de zaak zelve wel somtijds meer of min uit het oog hebben verloren; het komt ons ook voor dat zijne verdediging dikwijls gegrond is op den zijdelingschen blaam, dien hij, wij willen hier niet beoordeelen met hoe veel regt, op anderen werpt; dit wapen is in allen gevalle ongelukkig gekozen, want geen knap bouwmeester, die een

(9) Zie de bijlagen No. 4 in de verdediging.

goeden grond heeft, tracht het eigendom van anderen te ondermijnen, om zichzelven vastigheid te bezorgen (d). De graaf heeft nu het opperbevel van den grijzen gouverneur overgenomen, of liever, gelijk het luidt, van hem mondeling *carte blanche* ontvangen; de heer van Bijlandt vergenoegt zich daarmede, en gaat hierin van zijn sijsthema af: 't zoude in hem niet te verwonderen geweest zijn, als hij ten minste op eene schriftelijke order aangedrongen had; want eene mondelinge volmagt (wij moeten het herhalen,) ware wel vroeger te bekomen geweest, en zoude dan wat meer nut gedaan hebben.

Omtrent de eerste maatregelen, door den graaf genomen, nadat hij met het opperbevel belast was, kunnen wij geen oordeel vellen; om zijne waarheidsliefde in twijfel te trekken, hebben wij tot nog toe geen reden gevonden, en wij moeten dus vertrouwen dat hij alle pogingen heeft aangewend om den verderen voortgang van het oproer te stuiten (e); dat die pogingen echter vruchteloos waren spreekt van zelve, want zonder een genoegzaam aantal manschappen (en wij voegen er bij: zonder op dezelve nog volkomen staat te kunnen maken,) zonder patrouillen en zonder artillerie (f), was het wel onmogelijk iets tegen de duizenden van muiters, die de straten van Brussel vervulden, en ten minste gedeeltelijk goed gewapend waren, iets met kracht te ondernemen. Wij zien dan ook den opstand gedurig meer veld winnen, het ministerie van justitie plunderen, de

brabandsche vlag van den voorgevel van het raadhuis uitsteken; de koninklijke wapenborden en *insignia* vernielen, en zelfs herhaalde aanslagen doen op de vorstelijke paleizen; wij herhalen het: dit alles was enkel het gevolg van vroeger verzuim, maar wij kunnen niet zien dat den graaf van Bijlandt in die oogenblikken zelve iets te laste gelegd is kunnen worden; hij heeft voor de overmagt moeten zwichten.

Thans echter komt er weder iets voor, waarop wij meer bijzonder moeten letten: de graaf ontvangt, namelijk van den plaatselijken gouverneur, den heer van der Fosse, » met wien hij, volgens art. 6 zijner instructie, in overeenstemming moest handelen en in wien hij alle vertrouwen moest stellen, » (dit staat in de instructie niet,) een' brief van den volgende inhoud:

» Brenger dezes (de heer Pletinckx) is een aanzienlijk, ijverig en welgezinnd lid van de gewapende burgermagt. Ik heb de eer den heer graaf van Bijlandt te verzoeken hem te willen hooren, en hem alle vertrouwen te schenken.»

(get.) » *De Gouverneur VAN DER FOSSE* (10).»

Wij maken hier al aanstonds de aanmerking, dat de instructie, waarop de graaf zich beroept, geenszins inhield dat hij den burgerlijken gouverneur blindelings gehoorzamen, maar alleen met hem *in overeenstemming handelen* moest, doch buitendien

(10) Het oorspronkelijke van dezen brief vindt men in de bijlage 5.

kwam die instructie niet meer te pas, daar de graaf thans niet enkel als provinciaal commandant, maar in de plaats des heeren Constant de Villars, als gouverneur der residentie handelde, en dus aan de eene zijde eene veel uitgestrektere magt bekomen, doch aan de andere ook eene veel zwaardere verantwoording op zich genomen had.

De eerste raad, welke de heer Pletinckx en de heer Fleurij, die zich bij hem gevoegd had, den graaf gaven, had hem trouwens de oogen behooren te openen. Zij bestond daarin, dat men om verdere ongeregeldheden voor te komen, de gegoede burgers, die iets te verliezen hadden, van nog meer wapenen behoorde te voorzien, dan er reeds waren uitgedeeld. Hij was overtuigd dat op die wijze alleen het plunderziek gemeen, hetwelk nu eene geduchte houding had aangenomen, zoude kunnen betoomd worden. De heer Pletinckx voegde er afzonderlijk bij, dat hij voor de bewaring der rust instond, indien de graaf konde besluiten zijn voorstel aan te nemen, en niet meer aanvallenderwijze te werk te gaan. Beide heeren drongen er sterk op aan dat de graaf de troepen in de kazernen zoude doenterugkeeren.

Geheel op hen vertrouwend (11) aarselde de graaf niet bevel te geven tot aflevering van eenige geweren, in het magazijn van wapening der schutterij voorhanden; en aan het schriftelijk verzoek

(11) Van waar dit vertrouwen, daar de graaf zelf kort te voren verklaart, dat hij den heer Pletinckx niet kende, en de gouverneur hem blijken van verbijstering gegeven had?

van den heer van der Fosse (12) om er eene zekere hoeveelheid scherpe patronen en eenige reserve geweren van het garnisoen bij te voegen is, wat de eersten betreft, alleen daarom niet voldaan, omdat men er zelf niet genoeg had." De graaf zegt dit zelf in eene noot, te vinden onder de bijlagen, op pag. 104. Ziedaar eene daad welke, de graaf vergeve het ons, noch voor de vierschaar van het gezond oordeel, noch voor eene militaire regtbank vrij te pleiten is! Eerst klaagt de graaf dat hij geen genoegzamen weerstand kon bieden; en nu ontdoet hij zich nog van het weinige dat hij bezit; en geeft aan lieden, die hij ten minste in massa behoorde te wantrouwen, de magt en de wapenen tegen zich zelve in handen! Had dan de graaf nog nimmer een' opstand bijgewoond; had hij er nimmer van gehoord of gelezen? Wist hij niet dat het graauw bij dezelve eigenlijk niets anders is dan de dommekracht, die willekeurig bestuurd en aangewend wordt; en dat de eigenlijke muiters, zoo lang tot dat de baan (om ons van eene triviale, doch juiste uitdrukking te bedienen,) klaar gemaakt is, zich achter het scherm houden, en men dezen onder eene geheel andere klasse van burgers moet zoeken? Waarlijk, de enkele historie der petitien had hem dit moeten leeren. Al de gevolgen welke de ligtgeloovige toegevendheid des gtaven in deze gehad heeft, moeten onzes in-

(12) Ook deze beide brieven zijn onder de bijlagen no 6 en 7 voorhanden.

ziens, ten minste grootendeels, op zijne rekening gesteld worden. Doch loopen wij het verhaal niet vooruit.

Met lof moet daartegen gemeld worden dat de graaf destijds standvastig weigerde het garnizoen in de kazernen te doen terugtrekken, hoezeer de stedelijke regering, in hare dubbelzinnige proclamatie van 26 Augustus, zulks ook scheen te begeeren, en er het volk mede vleide (13). Hij antwoordde dat hij, en de generaals, die hem omringden, de paleizen, waarvoor zij gelegerd waren, tegen alle aanvallen en gewelddadigheden zouden beschermen en verdedigen, en zich eer onder hunne puinhooopen laten begraven, dan dezelve te verlaten, en zich in de kazernen te laten opsluiten.

Dat de nu gewapende burgermagt niets konde of wilde nitrigten om de woede des volks te stuiten, was gemakkelijk te voorzien; dezelve stijgt intègendeel nog hooger: met veel grooter magt valt zij het wapenmagazijn der schutterij aan; overweldigt hetzelfde; rooft al de geweren die het daarin vindt, en gaat met plunderen voort. Het hotel van den provincialen gouverneur en het huis van den plaatscommandant worden vernield en in brand

(13) Deze proclamatie, opdat wij het tusschenbeide aanmerken, was juist ingerigt om de menigte, wanneer zij haren zin niet in alles kreeg, nog meer op te ruijen, en hoezeer wij ons over gebrek aan vastberadenheid in het gedrag des graven beklagen, vordert de onpartijdigheid er bij te voegen, dat hij zich in eene allermoeijelijkste positie beyond, en van verraders omringd was.

gestoken. *Men heeft bij die plundering lieden gezien, die niet tot het gemeen, maar tot den zoogenaamden fatsoenlijken stand behoorden. Het huis van den luitenant kolonel Evers wordt mede geplunderd.*

Nu volgt er eene apologie, die wij woordelijk moeten overnemen, om het hierboven door ons tegen het gedrag des graven aangevoerde te staven: „En alle deze schanddaden heeft de krijgsmagt, met de gewapende burgers vereenigd, niet kunnen verhinderen. Men oordeele dus hoe groot de magt van 't gemeen, op den 26 Augustus, te Brussel geweest is. *Of heeft misschien de gewapende burgerwacht, die zich belast had met de handhaving der rust en der goede orde, deze schanddaden oogluikende toegelaten?* Men kan dit niet gelooven, doch *wat daarvan zij, die geweld-dadigheden zijn gepleegd*, en na de overeenkomst met den heer Pletinckx, die uit naam van den gouverneur, *wien ik toch vertrouwen moest*, handelde, kon de krijgsmagt, die trouwens, ik moet het herhalen, *ook geene genoegzame middelen* had, om met goed gevolg te kunnen ageren, geen werkdadig deel in de beteugeling der plundersaars en brandstichters meer nemen, *ten zij op uitdrukkelijke uitnoodiging van de gewapende burgerwacht zelve*; te meer, daar ook, van den kant der burgerlijke overheid, gezegd werd, dat de militaire magt niet moest tusschenbeide komen, enz.” (g) Wij moeten het op onze beurt herhalen: hierin is de

tweede, en in ons oog onvergeeflijke fout van den graaf gelegen, dat hij zich aan den heer Pletinckx vertrouwd heeft. Met de opperste militaire magt bekleed, mogt hij toen niet blindelings op den gouverneur (een man, die hij zelf zegt dat zich had laten verbijsteren) vertrouwen; de verantwoording rustte op hem, en hij behoorde uit zijne eigene oogen gezien te hebben; hij behoorde zijne *ongenoegzame* middelen niet met de schutterij gedeeld; en vooral zich niet onder derzelve magt gesteld te hebben; hij, provinciaal commandant, en fungerend gouverneur der residentie; hij, een man die zich zoo stipt aan de letter der wet houdt, en te voren liever het gansche goddelooze komplot tot rijpheid heeft laten komen, dan iets te doen, wat niet in zijne instructie stond; hij, die zich juist hierop gedurig ter zijner verantwoording beroept: — hij, die zelfde man, stelt zich in de magt van eenige door hem zelve gewapende burgers! Het is in der daad onbegrijpelijk!

Terwijl de graaf op zijn post voor de paleizen blijft, gaat het graauw met het plegen van ongeregeldeheden voort, zonder dat zulks door de burgermagt belet wordt; integendeel steekt men de brabandsche vlag van het stadhuis uit; en eenige detachementen der burgers nemen die kleuren tot een vereenigingsteeken aan. Nu had de graaf het ondubbelzinnig bewijs zijner onberadene handelwijze voor oogen, doch hij erkent zulks niet.

Met minder reden komt het ons voor dat men

hem beschuldigt wegens het niet straffen van den officier, die eene kar met scherpe patronen niet door de Willemspoort binnen de stad had willen laten komen, uit hoofde die poort door eene wacht van gewapende burgers bezet was, en dezelve in hunne handen had kunnen vallen: genoemde officier zag het gevaarlijke daarvan beter in, dan de graaf zelf; schoon deze laatste misschien wel een ander middel had kunnen bedenken om dat kruid binnen de stad te krijgen, gelijk zulks toch drie dagen later (wij lezen niet door wiens bezorging,) in paarden mondzakken is geschied.

De graaf geeft ons vervolgens kennis van een brief, van den baron Chassé uit Antwerpen ontvanger, in antwoord op zijne aanvraag om versterking. De grijze held schrijft hem daarin: » dat hij, zich onbevoegd achtende om aan dat verzoek gevolg te geven, dadelijk deswegens de orders van het departement van oorlog heeft gevraagd; en intusschen bevelen uitgevaardigd om de disponibele artillerie van het vierde bataillon marschvaardig te houden. » Over dit besluit van den luitenant-generaal beklaagt zich de graaf: » indien ik, » zegt hij, » op mijn verzoek *dadelijk* de artillerie en de troepen, die ik had gevraagd, ontvangen had, met de noodige munitie, dan hadden de zaken te Brussel eenen gansch anderen keer kunnen nemen; dan had ik met kracht van wapenen het gepeupel kunnen bedwingen; dan had ik de oproermakers met kanonvuur voor hunne euvel daden kunnen straffen, en de openbare

rust herstellen." Wij begrijpen niet hoe de graaf alle deze woorden, zonder voor zich zelve van schaamte te blozen, heeft kunnen ter neder-schrijven: zijne eigene verdediging is, (wij hebben het reeds meer dan eens aangemerkt,) vooral in het eerste, belangrijkste oogenblik, dáárop gefundeerd, « dat elk zich moet bepalen tot den kring der werkzaamheden en verplichtingen, welke hem zijn voorgeschreven, en dat hij kwalijk handelt indien hij daar buiten gaat, » (14) en zal de graaf zich nu beklagen dat de luitenant-generaal Chassé zich zelf binnen dien kring bepaald heeft; en wel in eene zaak, voor hem zelve in het bijzonder, en voor de dienst in het algemeen, van oneindig meer aanbelang, dan die van den graaf, eer hij het opperbevel op zich genomen had; bij dezen kwam het toch enkel op de vormen aan, maar de generaal Chassé had op dat oogenblik de verdediging van Antwerpen geheel tot zijne verantwoording. In weêrwil van dit alles, hetwelk de graaf had behooren te bedenken, eer hij het waagde zoodanig iets te schrijven, gaat hij nog verder; wij nemen zijne woorden letterlijk over, want zij spreken zijn vonnis uit. » Indien, » zegt hij, (15) » degenen die mij en de generaals Aberson en Wauthier van lafhartigheid beschuldigd hebben, dezen brief van den generaal Chassé gekend hadden, zij zouden, geloof ik, niet zoo ligt zulk een onregtvaardig oordeel over ons

(14) Zie des graven verdediging, bl. 7.

(15) Zie de verdediging, blz. 65.

geveld hebben. Toen zij dit deden, dachten zij waarschijnlijk, en velen met hen, dat in eene stad van honderd duizend zielen inwoners, en waar de zetel van het gouvernement is gevestigd, altijd een genoegzaam sterk garnizoen, en vooral kavallerie en artillerie, aanwezig zijn, met den noodigen voorraad van munitie, ten einde men, bij het ontstaan van onlusten, in staat zij dezelve in den aanvang reeds met nadruk te keer te kunnen gaan. Hierin echter hebben zij zich bedrogen. Daar was te Brussel slechts weinig kavallerie, en deze was er slechts sedert vier weken, zijnde daar gekomen tot handhaving der goede orde, bij gelegenheid der tentoonstelling. Artillerie ontbrak er geheel, en de generaal Chassé wist dit ook zeer wel, gelijk hier boven reeds is aangemerkt.” Ja; wij gelooven het dat de generaal Chassé dit zeer wel wist, en zoo als wij den edelen en dapperen man hebben leeren kennen, gevoelen wij de smart, die hem moet getroffen hebben, dat hij, in de moeilijke omstandigheden, waarin hij zichzelve bevond, niets meer tot bijstand van zijn’ krijgskameraad kon of mogt doen; maar God beware ons en ieder eerlijk man om de schuld op een’ ander te werpen, ten einde ons zelve te verdedigen. Wat de generaals Aberson en Wauthier gedaan hebben, gaat ons in dit geschrift niet aan, maar wat de graaf van Bijlandt gedaan heeft, en hoedanig hij zich poogt te verdedigen, dat laten wij ‘aan elk’ onpartijdigen over.

Er is eene oude fransche spreuk: *qui s’excuse*

l'accuse; de graaf heeft zich dezelve waarschijnlijk niet te binnen gebragt, toen hij de laatste drie regels der 65 pag. zijner verdediging, en hetgene er verder op bl. 66 en 67 volgt, ter nederschreef, en nutteloos herhaalde, wat hij reeds zoo dikwijls gezegd had; maar dat hij hier al weder poogt de schuld op den generaal Chassé te werpen komt ons niet slechts onedelmoedig maar onregtvaardig voor.

De gruwelijke plunderingen, waaraan het meer en meer woedende graauw zich op den 17 schuldig maakte verwonderen ons niet; met diepe verontwaardiging, maar tevens met medelijden, lazen wij de volgende zinsnede: » de toebereidselen voor de illuminatie, welke in het park gemaakt waren, ter viering van den verjaardag van 's konings geboorte, en welke nog aldaar waren blijven staan, werden dien dag door de plundersaars geheel vernield en verbrand.” De graaf verdedigt zich tegen de beschuldiging dat de koninklijke troepen, voor het paleis gelegerd, bij die baldadigheden werkelooze aanschouwers gebleven zijn. » Met overleg der stedelijke overheid,” zegt hij, » had de burgerwacht zich met de bewaring der rust in de stad belast, doch het schijnt dat dezelve van begrip is geweest dat men het razende gemeen wel mogt toelaten aan die voorwerpen, op zichzelve van weinig waarde, deszelfs gemoed te koelen, om grooter ongeregheden voor te komen; ten minste men heeft zulks voorgegeven.” Het is mogelijk dat de burgers er zoo over dachten, maar de generaal had dit niet

niet behooren te doen; als man van eer wist hij toch zeer goed dat de waarde van dergelijke voorwerpen geenszins berekend moet worden naar hetgene zij misschien op eene auctie zouden opbrengen, maar dat men ze, als zinnebeelden der koninklijke waardigheid, behoort te eerbiedigen: de vlag, voor welke van Speijk zich opofferde, stond misschien op de inventaris van den bodem voor geen tien gulden aangeschreven, en zij werd met dertig menschenlevens niet te duur gekocht! Het geringste nadenken moest den graaf ook getoond hebben dat het volk geenszins zijn gemoed koelde aan eenige ruw beschilderde planken, of wat het anders moge geweest zijn, maar aan de majesteit zelve, die hier werd voorgesteld, en dit had zijne wijsbegeerte hem moeten doen inzien dat het allergevaarlijkste is, wat men het dolle graauw in die omstandigheden kan toelaten. De vernieling van particuliere eigendommen, al ware half Brussel er mede gemoeid geweest, zoude niet half zoo gevaarlijk voor de goede zaak geweest zijn, als de verbrijzeling van een enkel stuk hout, waarop in het koninklijke wapen de woorden JE MAINTIENDRAI geschreven stonden. » Maar, » vervolgt de graaf, » de overeenkomst met den heer Pletinckx, namens den gouverneur van Zuid-Brabant gesloten, liet ons ook niet toe anders dan verdedigender wijze te handelen. » Zoo ziet men hoe eene enkele fout, vooral wanneer men een' hoogen militairen rang bekleedt, de onberekenbaarste gevolgen kan na zich slepen,

en dat die overeenkomst eene grove fout was, gelooven wij genoegzaam te hebben aangetoond. Het verdient intusschen opmerking dat de graaf zich gedurig op dezelve als op een onverbrekelijk verbond beroept: wanneer wij nazien wat er tusschen hem en den heer Pletinckx was voorgevallen (zie bl. 53 en verv.) dan lezen wij geen woord van die overeenkomst; wij maken ze alleen uit het verdere gebeurde op; maar wat de graaf ook mondeling met den heer Pletinckx moge overeen zijn gekomen, het kan niet anders geweest zijn dan eene voorloopige schikking, als een middel, dat men wilde beproeven tot herstelling der rust, en welke ophield te bestaan, zoodra het bleek dat het aangewendde middel niet doeltreffend was. In allen gevalle mogt de graaf niet verder gaan: noch zijne instructie als provinciaal commandant, noch zijne verantwoordelijkheid als fungerend gouverneur der residentie gaven hem de vrijheid om zijne magt aan een' ander af te staan; heeft hij dit werkelijk gedaan, dan heeft hij zich aan erger dan pligtverzuim schuldig gemaakt.

In den volgenden nacht (tusschen den 27 en 28 Augustus), ontving de graaf door den majoor de Ceva, adjudant van Z. K. H. den admiraal en kolonel generaal berigt dat er te Breda order was gegeven om van daar, met den meesten spoed, eene batterij rijdende artillerie naar Brussel te doen marcheren; dat de luitenant generaal Ghignij, commanderende in het derde groot militair commando,

order had ontvangen om twee eskadrons huzaren van het regiment n°. 8 van Gend naar Brussel ter zijner (des graven) ondersteuning te zenden, en dat de door hem gevraagde versterking uit het garnizoen van Antwerpen al mede zoude aankomen. Dit berigt verspreidde zich al spoedig (men leest niet op welke wijze,) onder de menigte, en de voornaamste officieren der burgerwacht begaven zich naar den graaf van Bijlandt, om hem van de ongerustheid, welke dezelve ~~ver~~wekte, kennis te geven, en hem te verzekeren dat het ter handhaving der openbare rust volstrekt noodzakelijk was dat de indruk, welke die tijding gemaakt had, ten spoedigste werd uitgewischt; kunnende men, als dit niet geschiedde, niet langer voor de handhaving der openbare rust (en welke rust, groote God!) instaan, maar latende al de gevolgen daarvan voor rekening van den graaf. De generaal majoor laat zich door deze lompe bedreiging, die hem al dadelijk de oogen had behooren te openen, zoo hij niet reeds te voren het bedrog ontdekt had, verschalken, en vaardigt in zijn' eigen naam eene proclamatie uit, waarbij hij belooft »dat de troepen, welke dien dag binnen de stad verwacht werden, dezelve *niet zouden binnen rukken*, zoo lang de ingezetenen de gevestigde overheden eerbiedigden en de goede orde handhaafden." Wij hebben in der tijd deze proclamatie in haar geheel in de nieuwsbladen gelezen, en ieder heeft er toen zijn gevoel over gezegd; het is de moeite wel waardig er nog eenige oogenblik-

ken bij stil te staan , want in de verdediging van den graaf is zij van het allerhoogste belang.

Hoe langer en opmerkzamer wij het stuk gadeslaan , hoe onbegrijpelijker deszelfs inhoud ons voorkomt. In de positie , waarin de graaf zich bevond , moest hij duidelijk beseffen dat de opstand niet anders dan door geweld van wapenen konde te keer gegaan worden ; hij zelf erkent dit ook : op iedere bladzijde van zijn geschrift verschoont hij zijne werkeloosheid door gebrek aan magt ; hij heeft dringend om versterking geschreven ; hij beklaagt zich op eene bittere wijze dat de generaal Chassé hem in de toezending derzelve niet aanstonds is te wille geweest , en wrijft hem dit als eene fout aan ; hij zegt , op het oogenblik zelf dat hij ons de proclamatie mededeelt : » Men ziet hoe het gouvernement in den beginne geneigd was om het oproer met geweld van wapenen te dempen. Hoe vele rampen en onheilen zouden niet zijn voorgekomen , indien het bij dat voornemen had volhard ! » Dat schrijft hij ; dat durft hij het gouvernement verwijten , en hetzelfde hierdoor als 't ware de schuld geven van 't gene later gebeurd is , en in eenen adem deelt hij ons mede dat hij besloten heeft om de lang verwachte versterking buiten de stad , dat is in een' staat van werkeloosheid , te houden. Wie dit verklaren kan , doe het , wij zien er geen kans toe ! Ware de proclamatie nog aan de gewapende burgers gerigt geweest , dan had men kunnen onderstellen dat de graaf hun daardoor moed had willen inboezemen ,

en de eer der overwinning aan hen laten; dit ware zeker, na al het gebeurde, onberaden gehandeld; maar er was ten minste een schijn aan te geven geweest; doch neen! De graaf spreekt tot de *inwoners* der residentie, en wie zijn de inwoners, welke hij hier bedoelt? natuurlijk alleen de muiters, de plundersaars, de brandstichters; de anderen toch hadden niet noodig tot stilte en rust aangemaand te worden! Wij herhalen het: die proclamatie is in ons oog onbegrijpelijk, en wij gelooven er een' zachten naam aan te geven, als wij ze eene dwaasheid noemen. Doch hooren wij hoe de graaf zelf zijn gedrag verdedigt, want zulks te doen schijnt hij niet moeilijk te achten.

« Men gelieve zich te herinneren, » zoo vangt de graaf zijne verdediging aan, » dat de burgerwacht, zoo wel als het gemeen, steeds gewapend en in groote overmagt was, in vergelijking van het getal troepen, waarover ik het bevel voerde. » Wij herinneren den graaf wie dezelve, ten minsten gedeeltelijk, gewapend had; zijn eigen gevoel moet hem dat op eene pijnlijke wijze te binnen gebragt hebben; het is intusschen klaar dat eene eerst begane fout nimmer tot verschooning eener tweede mag verstrekken; maar dat men integendeel alle gelegenheden moet aangrijpen, om dezelve uit te wischen. De graaf had in de omstandigheden, waarin hij zich bevond, voorzigtig gedaan van zich met den baron d'Hoogvorst en de andere officieren der burgerwacht te verstaan; maar zich willens en we-

vens te laten berooven van de magt, die hem door zijn opperhoofd, den prins zelven, toegezonden werd, en zoo doende de bedoelingen van den vorst en deszelfs koninklijken vader regelregt tegen te werken en krachteloos te maken, dat vermogt hij niet, en daarvoor is in ons oog geene verschooning te vinden; zelfs niet in het gebrek aan artillerie en genoegzame scherpe patroonen, waarop de graaf zich vervolgens beroept. Het is waar, hij bevond zich in eene moeilijke positie, doch het gevaar, hoe groot het zijn mogt, behoorde hem nimmer aan te sporten tot eene handelwijze, die hij in andere omstandigheden niet zoude hebben goedgekeurd: de eer van den krijgsman is eene kiesche zaak, welke men niet vergelijken mag met de ijskoude berekeningen, die in burgerlijke betrekkingen gemaakt kunnen worden; de aangeklagde persoon, die zich voor eene civiele regubank vrijpleit, slaat de oogen rond, en vervolgt op zijne beurt, iedereen, die aan de regtvaardigheid zijner zaak twijfelende, hem durft beleedigen. De krijgsman, hoe hoog in rang verheven, moet in het gevoel van zijne krijgskamenaden gezuiverd worden; zijn eigen bewustzijn kan hem des noodden degen in de hand doen nemen, als hij onregtvaardig beleedigd wordt, maar hij sterft liever dan, moedwillig aanleiding tot eene belediging te geven, en zich in zijne eigene oogen te vernederen. Op het volgende punt van verdediging, dat de graaf aanwendt, blijven wij niet stil staan, het is

al weder zijne geslotene overeenkomst met de gewapende burgermagt; een woord slechts: als hij deze overeenkomst voor zóó heilig hield, dat hij aan de orders zijner superieuren niet langer gehoorzamen konde, dan had het hem betaamd zulks terstond aan den prins te melden, ten einde dezen de gelegenheid te geven om een ander aan het hoofd zijner troepen te stellen. Doch de graaf meldt ons hier weder wat nieuws: de gewapende burgerwacht had zich namelijk van hare zijde verbonden hem levens-onderhoud voor zijne troepen en fourage voor de paarden der kavallerie te verschaffen. Hij had zich dus bij dezelve in de kost besteld; en daar de naderende troepen gering in getal en op een' te verre afstand waren, om nog dien avond in de stad te kunnen komen, liep hij gevaar van door de overmagt aangevallen, overweldigd en vernederd te worden; of wel zich van alle zijden te zien omsingelen, en, van levensmiddelen beroofd, genoodzaakt te zijn, zich, uit gebrek aan leeftogt, aan de genade van een oproerig en opgewonden gepeupel over te geven. Ware de graaf een man van karakter geweest, dan zoude hij zich ten minste nog één' dag staande gehouden en intusschen naar Breda, Gend en Antwerpen couriers afgezonden hebben, om de aanmarsch der hulptroepen te bespoedigen; veel langer konden dezelve toch niet uithijven; en, wat het gebrek aan leeftogt gedurende dien korten tijd betreft, is het der moeite niet waardig, daar

over een enkel woord te besteden ; elke schooljongen , die slechts eenmaal uit de geschiedenis der Vereenigde Nederlanden heeft hooren vertellen , zoude daarom lagchen. Het laatste middel van verdediging , dat de graaf bezigt , en 't welk hij meent dat alle aandacht verdient , is in ons oog geschikt om elk verstandig mensch de schouders van medelijden te doen optrekken , of wel met verontwaardiging te vervullen. « Wat beteekenden toch , » vraagt hij , » als men het wel inziet , de bevelen , die ik aan de op Brussel in aantogt zijnde troepen gaf ? Die bevelen konden , ja , wel voor eenige oogenblikken , het gering getal aanrakkende troepen tegenhouden , en hierin was zoo veel zwarigheid niet gelegen , daar zij mij toch geene genoegzame versterking aanbragten ; maar die bevelen bonden immers den koning niet , en konden niet beletten dat zijne majesteit , of de koninklijke prinsen gelastten dat de reeds opgerukte en andere troepen naar Brussel trokken , om door geweld van wapenen het oproer te dempen , indien hoogstdezelfen begrepen dat op die wijze daaraan paal en perk moest worden gesteld , » en hij voegt er in een' noot bij , dat zijne meening was dat zijne proclamatie in dien zin door het gouvernement zoude worden opgevat , dat de aantogt der troepen hierdoor niet verhinderd wierd ; en dat zulks ook werkelijk zoodanig is begrepen , want (gaat het in den tekst voort) de troepen trokken op Brussel aan. Waarlijk wij kunnen aan deze apologie geen' naam ge-

ven; dat zij *a posteriori* bedacht is, komt ons on-
twijfelbaar voor, maar dan nog is zij zoo ellendig,
dat zij zelfs tot geen vijgenblad strekken kan.

Den 31 Augustus bevond zich het hoofdkwartier
van zijner majesteits troepen reeds te Vilvoorden, en
prins Frederik zond van daar den generaal majoor
Boreel naar Brussel, om den graaf van Bijlandt te
verwittigen, dat Z. K. H. zoude komen aanvallen
van den kant der schaarbeeksche poort. » Die aan-
val, » zegt de graaf, » heeft echter evenmin plaats
gehad als de bevelen, in den beginne aan den luit-
enant generaal Chignij, tot het afzenden van twee
of drie eskadrons kavallerie, ten uitvoer zijn gelegd.
Het schijnt dat de hooge regering, die in den be-
ginne, zonder twijfel, gelijk uit de gegevene orders
blijkt, het voornemen gehad heeft om den opstand
met geweld van wapenen te keer te gaan en te
dempen, naderhand begrepen heeft door zach-
tere middelen te moeten trachten dat oogmerk te
bereiken. Mijne proclamatie voldeed alzoo ook
nog aan de nadere inzigten der hooge regering. enz.
enz. » De graaf bedriegt zich hier, en matigt zich
een lof aan, waarop hij geene de minste aanspraak
heeft. Het ligt geheel buiten ons bestek, en betaamt
ons ook geenszins, de gedragingen der hooge rege-
ring te doorgronden of te beoordeelen; dit echter
durven wij vrijelijk zeggen, dat wanneer dezelve
eenigzins in verband staan met de proclamatie van
den graaf, de aanval van den prins misschien uit-
gesteld is, omdat het weifelend gedrag van dien

persoon hoogstdenzelven deed vreezen vanbinnen geene trouwe vrienden te zullen aantreffen; maar nimmer zal het bij ons (en wij gelooven in geene gezonde hersenen,) opkomen te onderstellen dat de graaf van Bijlandt door zijne proclamatie aan de hooge regering of aan de zaak des vaderlands eene dienst bewezen hebbe, of dat hij door dezelve (gelijk hij zich uitdrukt,) » op eene geschikte wijze voor het behoud *en de eer* der aan hem toevertrouwd troepen hebbe zorg gedragen.” Wij houden dus zijn gedrag in geen en deele door de omstandigheden, waarin hij zich bevond, geregtvaardigd.

De graaf beroemt zich intusschen op de hooge goedkeuring, die hij wegens zijn gehouden gedrag van den koning en de koninklijke prinszen verworven heeft. Die goedkeuring werd hem eerst door zijnen adjudant, den kapitein Prins, medegedeeld; dit bewijst, voor zooverre die officier, gelijk ons vroeger berigt is, alleen met eene mondelinge zending naar den Haag gezonden was, echter in ons oog niets meer, dan dat de graaf in hem een’ uitmuntenden pleitbezorger gehad heeft; en hieraan schrijven wij ook, ten minste gedeeltelijk, de verdere hooge lofuitingen toe, waarop de graaf zich met vrij wat ophefs beroemt, en van welke de onpartijdigheid vordert dat wij gewag maken. » De generaal Aberson, den 31 Augustus in het hoofdkwartier der beide prinszen te Vilvoorden gekomen zijnde, mogt het genoegen hebben uit den mond

van HH. KK. HH. te vernemen dat zij niet alleen mijn (des graven) gedrag, maar ook van alle de troepen, die te Brussel waren, goedkeurden; den voornoemden generaal zelfs gelastende zulks, bij dagerde, aan de troepen bekend te maken." Het komt ons voor dat die goedkeuring, gezamenlijk aan al de troepen geschonken, geenszins op het uitvaardigen der bewuste proclamatie en de gegeven order op het buiten Brussel blijven der aanrukkende versterking kan doelen, maar enkel op het goed gedrag, (zoo als het ook in de dagorde genoemd wordt) hetwelk waarschijnlijk alleen bestond in het bewaren der krijgstuicht en het getrouw blijven aan 's koning banieren. Eindelijk heeft Z. K. H. de prins van Oranje zelf, den volgenden dag, den 1 September, te Brussel koraende, en eene wapenschouwing houdende over de troepen onder 's graven bevelen aldaar vereenigd, hem ook zijne tevredenheid betuigd, met deze voor hem onvergetelijke woorden: *mon cher Bijlandt, c'est à vous que je dois que ces braves troupes n'ont pas été massacrées; c'est votre ouvrage*, en dat was waarheid; wij dingen niets af van den lof door den prins van Oranje aan den graaf gegeven, maar al ware dezelve nog veel bepaalder geweest, al had Z. K. H. met ronde woorden het uitvaardigen der proclamatie en het gansche verdere gedrag van den graaf geprezen, wij zouden daarom geen enkel woord van hetgene wij hierboven terneder geschreven hebben terug nemen. Wij zeggen het met gepas-

ten eerbied, maar het personeel gevoelen en de gedane verklaringen van den prins van Oranje zijn in de laatste omstandigheden niet altoos zoodanig geweest, dat elk er zijn zegel aan behoeft te hechten.

„Niettegenstaande alle deze hooge goedkeuringen van mijn gedrag,” zegt de graaf, „heeft echter een vreemd schrijver (de heer Libry Bagnano, in zijne *Ville rebelle*.) kunnen goedvinden hetzelfde niet alleen te berispen, en als lafhartig af te schetsen, maar zijne kwaadwilligheid is zelfs zoo vergaan dat hij de skimmen van eenige leden van mijn geslacht in hare graven heeft aangerand, en zijn lastertaal is vervolgens in openbare geschriften herhaald.” Daaraan heeft men gewis slecht gedaan; het gedrag van eenige leden van des graven geslacht staat in de geschiedenis opgeteekend, en wordt door het nageslacht onpartijdig beoordeeld; zoo zal het nageslacht ook het gedrag van den tegenwoordigen graaf van Bylandt beoordeelen; en wat men ook aan anderen moge te laste leggen: „de zoon zal niet dragen de schulden zijn's vaders.”

Wij zijn aan het einde der verdediging gekomen, want de verdere bladen van het boekje behelzen een verhaal van hetgeen den prins van Oranje, tijdens hoogstdezelfs verblijf te Brussel, wedervaren is, dat wij met belangstelling gelezen hebben, doch hetwelk met des graven gedrag in geen verband staat. De schrijver eindigt met de slotsom zijner gansche verdediging op te maken, ten ge-

volge waarvan hij rein en onschuldig voor ons staat, en de schuld van alles, wat geheel niet of verkeerd gedaan is, op anderen geschoven wordt; wij zouden in nuttelooze herhalingen vervallen als wij dit resultaat wilden wederleggen, en houden dus ook onze taak voor geeindigd; alleen nog aanmerkende dat wij in dit gansche stuk niets gedaan hebben dan de opgegeven daadzaken beoordeelen, zonder een' enkelen stap in het uitgestrekte veld der gissingen te wagen, waartoe wij anders ruime gelegenheid hadden kunnen vinden, wanneer wij enkele verklaringen of opgaven van den graaf in twijfel hadden willen trekken.

BIJVOEGSELS.

(a) *Bladzijde 4.* De graaf van Bijlandt heeft zijne zaak ten sterkste benadeeld door zich bij zijne *schriftelijke* verdediging te beroepen op den brief, hem door den directeur-generaal van oorlog geschreven. Ons vermoeden dat die brief aan den graaf een' wenk gaf om zich aan een geregteijk onderzoek te onderwerpen, wordt niet slechts bevestigd, maar wij vinden er meer dan een' wenk, en wel eene bepaalde verwijzing in naar het Hoog Militair Gerechtshof, welke te verhelten weinig met de goede trouw van een' officier schijnt te stroken. Zie hier den brief, zoo als wij hem uit de Staats-Courant van 1 Maart hebben overgenomen (1). De curciif gedrukte regels zijn door den graaf terug gehouden.

's Gravenhage, 22 Nov., 1830.

Op last des Konings heb ik de eer, Mijnheer de generaal, U, in antwoord op uwe beide brieven van

(1.) Wij nemen dit stuk met opzet uit de Staats-Courant, daar wij wel overtuigd zijn dat dezelve zoodanig een' brief niet plaatsen zoude, zelfs niet bij overneming uit een ander blad, als hij niet echt ware.

den 9 en 12 dezer, de eerste aan Zijne Majesteit en de andere aan mij gerigt, te informeren dat Hoogstdezelve het verlangen van U Hoog Ed. Gestr. om zich te zuiveren van den blaam, welke op U Hoog Ed. Gestr. zoude kleven, met opzigt tot het gedrag, door U Hoog Ed. Gestr. als gewezen Provincialen kommandant van Zuid-Brabant, bij gelegenheid van het oproer te Brussel gehouden, allezins billijk vindt, en dat daaraan op de meest regelmatige wijze zal kunnen worden voldaan, door U, overeenkomstig de bepalingen van art. 52 der provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregts-hof, te stellen ter purge voor dat Hof; terwijl, wat de form dier procedure aangaat, bij art. 75 derzelfde instructie, wordt gerefereerd aan den stijl van praktijk, welke bij het voormalig Hof van Holland, tot in 1810 in gebruik is geweest.

De Direkteur-Generaal van Oorlog,

(get.)

DE BIERENS.

Aan den heer Generaal-Majoor
graaf van Bijlandt, te Breda.

(b) Bl. 7. In het stuk van den baron Constant de Villars, dat wij hier onder laten volgen, schijnt ook te worden geklaagd, dat de hooge administratie van oorlog niet voldaan heeft aan het verzoek om versterking in Brussel te zenden, en daar aan de groote vorderingen van het oproer toegeschreven. Wij achten ons onbevoegd om de gegrondheid dezer klagen te beoordeelen. Er kunnen redenen bestaan, waarom in de tegenwoordige oogen-

blikken sommige daden van het gouvernement nog met den sluier des geheims bedekt moeten blijven, maar wij kunnen den wensch niet onderdrukken dat de tijd spoedig komen zal, waarop al deszelfs daden open en bloot zullen kunnen gelegd worden, en geene ambtenaren in eenig vak meer de schuld van zich af zullen trachten te werpen, door te klagen dat men hen in hunne pogingen niet ondersteund heeft.

» De memorie, welke mijnheer de generaal-majoor graaf van Bylandt, ter zijner verdediging in het licht heeft gegeven, bevat eenige uitdrukkingen, welke zouden kunnen doen vermoeden, dat ik in de uitoefening mijner functien, als gouverneur van Brussel, nalatig geweest ben in het nemen van voorzorg, waaraan men welligt zou geneigd zijn de zwakheid van het garnizoen dezer residentie en deszelfs gebrek aan artillerie en cavallerie toe te schrijven. Om zoodanige dwaling voor te komen, zij het genoeg aan te merken: *dat het Departement van Oorlog alleen de sterkte en de zamenstelling der garnizoenen in de plaatsen des Koninkrijks bepaalt, zoo ook die der Koninklijke Residentien.*

Gedurende de elf jaren, dat ik gouverneur van Brussel geweest ben, heeft deszelfs garnizoen verschillende veranderingen ondergaan; met verdriet zag ik hetzelfde verzwakken, en in het bijzonder het vertrek van het 6 regiment huzaren, tegen welk vertrek ik echter geene dringende beweegredenen kon inbrengen, daar in dat tijdstip de vol-

maakste rust binnen Brussel heerschte; maar het is te vermoeden dat de regering op het einde van het jaar 1829 min of meer onrustige berigten omtrent de zuidelijke Provinciën heeft ontvangen, dewijl Z. K. H. prins Frederik der Nederlanden het noodig oordeelde den heer majoor de Ceva, zijn' aide-de-camp, derwaarts te zenden, om berigten in te winnen. Bij zijne komst te Brussel kwam hij van wege Z. K. H. bij mij, om over den staat dezer residentie nadere inlichtingen te ontvangen; hij gaf mij eenige waarschuwing en berigten, waarvan ik niet dan met de grootste behoedzaamheid en voorzigtigheid gebruik moest maken; om alles voor te komen, wat in het minst de gemoederen kon verontrusten; de geheimhouding dezer waarschuwing werd mij op het sterkst aanbevolen. Den 25 December 1829 schreef ik aan den heer majoor de Ceva in 's Gravenhage, om den inhoud dezes briefs onder de oogen van Z. K. H. den heere prins Frederik te brengen. Ik trad in vele bijzonderheden omtrent den staat van zaken te Brussel *en toonde de volstreckte noodzakelijkheid aan* » om aan deze residentie eene versterking van troepen, *bovenal van artillerie en cavallerie* te geven, welke zij geheel ontbrak, en toe te staan, *dat men in de kaserne en zelfs aan de hoofdwacht* eene bewaarplaats van *scherpe patronen* ten dienste van het garnizoen kon hebben; ik ondersteunde dit verzoek, met aan te merken dat het kruidmagazijn, op den

wal bij de poort van Ninove geplaatst, en zoo ver van de paleizen verwijderd zijnde, het mogelijk, ja zelfs waarschijnlijk was, dat men, ingeval van oproer, verhinderd kon worden om den toegang tot dit magazijn vrij te houden. Ik verklaarde te zelfder tijd, dat mij een dergelijk oproer, in dit oogenblik, in geenen deele te vreezen toescheen, of men moest de bevrijding der staatsgevangenen in de Petits-Carmes ten deel hebben, tegen welken aanslag de generaal Wauthier reeds heimelijk maatregelen genomen had, enz. enz."

Bovengemelde brief is zonder gevolg gebleven, en zoo is het, dat na de schijnbare stilte of vreedzaamheid, welke in Brussel heerschte, zelfs nog gedurende de tentoonstelling der voorwerpen van Nationale Nijverheid, de omwenteling van den 25 Augustus ons overvallen kwam, en ons zonder genoegzame middelen vond, om haar in hare geboorte te smoren.

Kan men mij, na hetgeen ik heb aangetoond, verwijten nalatig geweest te zijn in het doen kennen van het ontbrekende en benoodigde dier hulpmiddelen? Aangaande het gebruik der middelen, die op het oogenblik der omwenteling tot den dienst van het garnizoen overbleven, zoo ontheft mij de ongelukkige staat van gezondheid, waarin ik mij sedert zes maanden bevond, en die sedert de maand van Augustus verergerd was, van alle verantwoordelijkheid.

Het gezag des gouverneurs van Brussel was zeer

beperkt: de troepen, het garnizoen uittmakende, bevonden zich, door het besluit des Konings van den 24 Jan. 1827, no. 53, en door de instructien, welke daartoe behooren, *onder onmiddellijke bevelen:*

1°. Der generalen, *behist met de inspectien* van alles wat den wapenhandel, het onderwijs, de krijgstuicht, den inwendigen dienst, de kleeding, de wapening en de administratie betreft;

2°. (Art. 9.) Onder het bevel des generals van het groote militaire commando;

3°. (Art. 2, 6, 14 en 20.) Onder de bevelen der provinciale commandanten, wat de bewegementen, den gewonen dienst en de maatregelen van publieke veiligheid betreft; en deze troepen konden noch door eenig militair gezag, noch door den gouverneur der residentie tot handhaving der rust en der openbare veiligheid, *zonder uitdrukkelijke begeerte van het burgerlijke gezag, gebruikt worden.*

Wat de krjgsbehoefien betreft, dient hier nog aangemerkt te worden, dat het uit de dispositie van het Departement van oorlog van den 18 December 1815, no. 10, en van den 26 Maart 1819, no. 61, blijkt, dat de chefs der corpsen belast zijn met de zorg, dat de troepen, onder hunne bevelen staande, altijd in den garnizoendienst van de nodige scherpe patronen voorzien zijn, en dat het niet tot de attributen van den gouverneur eener residentie behoort, deswege aanvragen te doen.

Het is mij zeer grievend geweest, dat ik, door

ziekte, mij buiten staat bevonden heb, in eigen persoon bij de uitbarsting des oproers te kunnen handelen, en het bevel des garnizoens te hebben moeten opdragen, eerst aan den generaal-majoor Wanthier, plaatscommandant, op wiens ijver, wakkerheid en kracht ik kon rekenen, en gelijk ook daarna het opperbevel aan den generaal-majoor, graaf van Bylandt, commandant der provincie.

Op den 24 April 1750 in 's Gravenhage geboren en bij mijnen doop vereerd door Z. D. H. den stadhouder Willem den IV, mijnen peet, met een brevet als vaandrig in zijne compagnie der Zwitsersche Gardes, ben ik in 1759 begonnen hierin als kadet te dienen, en heb sedert dien tijd mijne loopbaan aan den dienst mijns Vaderlands en dien van het Huis van Oranje toegewijd. Welke verzwakking ook mijne lichaamskrachten mogen ondergaan hebben, zoo is het niet tegen het einde mijner loopbaan, dat de ijver en verknochtheid, daar ik bestendig van doordrongen ben geweest, zou hebben kunnen verflaauwen. Ook heb ik het geluk, menigvuldige brieven van Z. M. den Koning te kunnen vertoonen, vol van vereerende en vleijende bewijzen van goedkeuring mijns gedrags, met welke Z. M. zich verwaardigd heeft mij, in verschillende tijden, betrekkingen en omstandigheden, waarin ik mij, gedurende mijne zeer lange loopbaan, bevonden heb, te vereeren."

" 's Gravenhage, den 18 Februarij 1831."

" *De generaal der infanterie,*
Baron DE CONSTANT VILLARS."

(c) *BL. 9.* De baron Constant de Villars beroept zich op zijne beurt op den engen kring, binnen welken hij door zijne instructie bepaald was. Wij koesteren alle achting voor het character en den eerwaardigen onderdom van den grijsaard. In hem was het waarlijk te verschoonen, dat hij zich niet bemoeide met iets, dat hem niet regelrecht aanging; maar dat men niet vroeger maatregelen genomen heeft om een' post, van zoo veel belang als die van den militairen gouverneur eener residentie, in meer geschikte handen te stellen; is eene dier zaken, die wij niet kunnen begrijpen, doch waaromtrent wij hopen eerlang voldoende opheldering te zullen erlangen. De zoogenaamde verdediging des graven van Bijlandt, hoe dierig op zichzelve, kan welligt aanleiding geven om het groote kluwen, waaraan menigeen zich tot hier toe vruchteloos vermoeid heeft, te helpen ontwarren.

(d) *BL. 13.* Het gedrag van den gouverneur Van der Fosse kan beoordeelen dat niet in ons bestek, wij hebben er ons dus met opzet van onthouden, schoon het anders misschien geene moeilijke taak zoude geweest zijn, ook uit dat gedrag aanleiding te nemen, om den graaf Van Bijlandt van erger dan ligtgeloovigheid en kleingeestigheid te verdenken.

(e) *BL. 13.*

Wij laten hier de verklaring volgen der heeren officieren, die in Brussel het commando onder den graaf van Bijlandt voerden, zoo als wij dezelve uit de Staats-Courant, van 1 Maart hebben overgeno-

men. Na het lezen van dit stuk, hetwelk alle kenmerken van echtheid draagt, rijzen er onwillekeurig vermoedens tegen den graaf op, van veel zwaarder aard, dan wij, bij het schrijven onzer beoordeeling, durfden koesteren. Wij herhalen het: wij onthouden ons van gissingen, maar verklaren tevens onbewimpeld dat wanneer, in onze betrekkingen, eene dergelijke verklaring tegen ons mogt afgelegd worden, wij dien blaam niet zouden dulden: wij zouden ons terstond verdedigen, niet in geschrifte maar voor eene competente regthank, en mogt ons geweten ons gezegd hebben dat wij tot zoodanig eene verdediging niet in staat waren, dan hadden wij geheel gezwegen. Zoo als de zaken thans staan, achten wij de eer van den gaaaf Van Bijlandt veel meer gecompromitteerd, dan vóór de de uitgave zijner brochure.

» Het verhaal van het oproer te Brussel, in de laatste dagen van 1830, door den heer Generaal-majoor Graaf Van Bijlandt in druk zijnde verschenen, zoo achten de ondergeteekenden, welke als chefs van korpsen, alstoen in Brussel garnizoen hielden, het van hunnen pligt eenige groote onnaauwkeurigheden, daarin voorkomende, te doen kennen."

» Hoofdzakelijk achten zij noodig te logenstraffen hetgeen gezegd wordt. Bladz. 59, 60, 72 en 74, waar de Generaal beweert dat hij niet dan met gemeen overleg der Generaals en hoofd-officieren, welke hij te dien einde had geraadpleegd, de daar

ter plaatse gementioneerde maatregelen had genomen.

» Pag. 59 en 60 zegt de Generaal-majoor Van Bijlandt, dat hij op verzoek der regering daarin toegaf, dat de krijgsmagt niet tusschen beiden kwam, en men de handhaving der goede orde aan de gewapende burgerwacht alleen overliet, en zulks na de Generaals en hoofd-officiëren te hebben geraadpleegd. Wij verklaren, dat wij niet daarover zijn geraadpleegd.

» Pag. 61 doet de Generaal voorkomen, als of tot dien tijd het militair gezamenlijk met de gewapende burgers had geageerd, daar hij zegt dat de krijgsmagt, met de gewapende burgers vereenigd, alle deze schanddaden niet heeft kunnen verhinderen. Er is van den beginne af aan nooit een enkel detachement der burgerwacht door het militair gesecondeerd geworden, hetgeen hoogst noodig ware geweest, en de twee eerste dagen, door de welgezinde gewapende burgers, die ten doel hadden de rust en orde te herstellen, verlangd werd.

» Door den Luitenant-generaal d'Aubremé, den Minister van Gobbelschroy en den Gouverneur Van der Fosse, was zulks aan den heer Generaal Van Bijlandt gevraagd; de chefs der korpsen, die dezen maatregel zeer approbeerden, zijn niet daarover geraadpleegd.

» Pag. 72 wordt gezegd, dat toen het gemeene volk in het park was ingedrongen, om de voorwerpen, bestemd geweest voor de illuminatie van het gehele park, te vernielen en te ver-

branden, de burgerwacht van begrip was, dat men dit aan het razende gemeen wel kon toelaten, om grootere ongerageldheden te verhinderen. De burgerwacht heeft integendeel verscheidene detachementen in het park gezonden, en aan welke het gelukte het zaamgeloopen graauw, dat meest ongewapend was, en waaronder zich zelfs kinderen bevonden, op eenige plaatsen terug te drijven; dan daar zij niet wilden vuren, om, als inwoners van Brussel, het gemeen niet te verbitteren, vroegen zij herhaalde malen assistentie aan den Generaal, slechts om een vijftigtal militairen verzoekende; doch dit werd iedere maal geweigerd. Een detachement van vijftig man was ook toereikende geweest, om het park te zuiveren, zonder noodig te hebben gehad de troepen van voor de paleizen weg te trekken. Buitendien had het park altijd door de troepen bezet moeten zijn, gelijk mede de uitgangen naar hetzelfde, hetgeen nooit is gepermitteerd, en hebbende zelfs geene skildwacht in het park; waardoor onze stelling, die door den Generaal als zeer voordéelig wordt opgegeven, gevaarlijk, vooral bij nacht, kan worden genoemd. De Generaal zegt dat de hoofd-officieren met hem van gevoelen waren, dit niet af te weren; doch heeft ons daaromtrent niet geraadpleegd.

De voorwerpen der illuminatie werden op 15 à 20 voeten hoog op hoopen bijeengeworpen en in tegenwoordigheid der troepen tot op 34 passen voor het front verbrand.

» Pag. 74 zegt de generaal dat hij met gemeen overleg, ook der chefs van de korpsen, de proclamatie heeft uitgevaardigd, waarbij werd beloofd dat de troepen, die den 28 voor de stad waren aangekomen, en uit 3 sterke bataillons der 15de afdeeling en eene batterij veldartillerie bestonden, niet zouden binnenrukken. Geene hoofd-officieren of chefs der korpsen zijn hierover gehoord, maar keurden dien maatregel ten hoogste af.

» Pag. 25 zegt de generaal dat er slechts 200 scherpe patronen in het kruidmagazijn waren. De ondergeteekenden verklaren dat er ruim 30,000 in waren, waaronder 18,700 van de schutterij; de korpsen hadden bijna het dubbel der munitie, als waartoe zij gerechtigd waren, gelijk uit hunne munitie-livretten blijkt, en hetgeen uit voorzorg was geschied, even als dat er altijd een voorraad bij de bataillons was, waardoor men in de gelegenheid is geweest er des nachts van den 25 op den 26 aan ieder man 7 à 8 stuks uit te deelen.

» Wij hebben ons des morgens van den 26 beiden aangeboden om met het bataillon grenadiers of jagers naar het kruidmagazijn te marcheren, ten einde de munitien te halen, doch zulks werd geweigerd.

» Buitendien heeft de kommandant van het bataillon jagers op den Sabel (Grand-Sablon), zijnde den kapitein Goetz, met zijne kompagnie naar de kazerne des Annonciades gezonden, om in het aldaar aanwezige wapenmagazijn der schutterij de voor-

handen zijnde patronen, 7 à 8000, af te halen, die daarmede is terug gekomen, en welke patronen aan de manschappen zijn uitgedeeld.

» De plaats-majoor Dijkers is niet, zoo als op bladzijde 25 wordt gezegd, met 2 pelotons naar het kruidmagazijn gemarcheerd, en door het groot aantal gewapende muiters teruggedreven. De plaats-majoor Dijkers was den geheelen nacht van 25 op 26 in de kazerne, en detachementen zijn tot dat einde noch gevraagd noch gegeven.

» Pag. 60 wordt ten onregte gezegd dat het graauw het huis van den generaal Wauthier en het provinciaal Gouvernement aanyiel, nadat de kazerne des Annonciades, waar het magazijn der schutterij zich bevond, was overweldigd, hetgeen eenige uren vroeger heeft plaats gehad.

<i>De Luitenant-kolonel, Kommandant van het 1ste bataillon der afd. grenadiers.</i>	<i>De Luitenant-kolonel, Kommandant van het 2de bataillon jagers.</i>
---	---

ANTHING.

EVERTS.

(f) Bl. 13. Wat het zeggen des graven, dat hij zich zonder scherpe patronen bevond, betreft, moge de lezer zelf oordeelen. Bevat de hier boven aangehaalde verklaring der officieren *waarheid*, dan zijn de woorden van den graaf *logentaal*.

(g) Bl. 18. Wat had de burgerlijke overheid hiermede te doen? Stond de graaf onder het bevel van den gouverneur Van der Fosse of van den burgemeester van Brussel? Hoe meer wij het stuk inzien, hoe meer wij ons verwonderen moeten over

eene handelwijze , waarover een jong soldaat zich zoude schamen. Doch onze taak is ten einde. Met de meeste belangstelling zien wij den afloop te gemoet eener zaak , die zoo niet blijven kan. Intuschen wenschen wij dat het gebeurde voor *velen* eene nuttige les zal zijn.

Wij vernemen dat de graaf Van Bijlandt zich schriftelijk verdedigen zal tegen de verklaring door de heeren Anthing en Everts, door middel van het Haagsche dagblad gedaan. Wij zijn verlangende die verdediging te zien ; maar hoe zij ook moge uitvallen, wij zullen er ons niet over uilaten. Mogt de graaf goedvinden hetgene wij in dit stukje gezegd hebben te wederspreken, dan zouden wij mischien nogmaals de pen opnemen.

Onder het nazien der proeven ontvangen wij de Staats-Courant, van 4 Maart, en vinden daarin de lijst der officieren, welke door Z. M. op non activiteit en reforme gesteld zijn : onder dezelve merken wij de volgende op, als betrekking hebbende tot dit werk : Op twee derde tractement gesteld , om later in activiteit te worden gebragt : de generaal-majoor W. Graaf van Bijlandt, G. J. Wanthier en F. N. L. Aberson. Zijnde op pensioen gesteld de baron de Constant Villars, laatstelijk gouverneur der residentie Brussel ; en is op daartoe door hem gedaan verzoek eervol uit den dienst ontslagen de luit. gen. baron de Ghignij, gekommandeerd hebbende in het 3de militair kommando.

